

IN MEMORIAM PROF. DR. MARTIN TAMCKE (1955-2024)

Martin Tamcke (n. 22.06.1955), profesor emerit al Facultății de Teologie din Göttingen, a trecut la cele veșnice în dimineața zilei de 2 noiembrie, la vârsta de 69 de ani. Cercetător apreciat la nivel mondial pentru studiile sale privind Bisericile creștine din Orient, el s-a remarcat și ca un promotor neobosit al coexistenței pașnice dintre creștini și musulmani, precum și al dialogului dintre luterani și ortodocși.

Fascinația pentru teologie a moștenit-o din familie, domnul profesor Martin Tamcke reprezentând a treia generație de teologi. Bunicul său, ajuns invalid în timpul primei conflagrații mondiale în urma participării ca soldat în sângeroasa bătălie de pe râul Somme (1916), a căutat ceva care să-i ofere un răspuns la cele întâmplare în timpul și după evenimentul care a scindat Europa. Răspunsul pe care l-a găsit a fost studiul teologiei. Tatăl său a avut un parcurs similar, ajungând să lupte în Balcani în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Copleșit psihic de experiența războiului – care i-a provocat mai târziu și pierderea vederii –, acesta a dorit să găsească răspunsurile la căutările sale dincolo de realitățile imediate, începând astfel să studieze teologia. Parcursul teologic al tânărului Martin s-a datorat acestor două figuri familiale.

Începutul studenției sale la Universitatea din Göttingen coincide cu sosirea profesorului Wolfgang Hage la Facultatea de Teologie. Acesta a predat Istoria Bisericilor Orientale (*Orientalische Kirchengeschichte*), cu accent pe Istoria bisericească siriacă, disciplină care a luat naștere la Göttingen prin eforturile lui Werner Strothmann și care continuă o tradiție științifică existentă încă de la mijlocul secolului al XVIII-lea. Prin participarea la cursurile sale, care studiau prezența creștinismului din Etiopia sau Eritreea până în China de astăzi, Martin Tamcke a înțeles limitele viziunii tradiționale

eurocentriste asupra istoriei creștinismului. Conștientizarea necesității de a extinde cercetarea spre bogata tradiție a Bisericilor din Orient i-a ghidat întreaga carieră ulterioară ca profesor la aceeași universitate și succesori al mentorilor săi.

Fiu de pastor luteran, a călcat pe urmele tatălui său, slujind altarul Bisericii „Sfânta Maria” din orașul Uelzen între anii 1985-1994. În toată această perioadă, practica duhovnicească răsăriteană i-a însoțit activitatea pastorală, cultivând rugăciunea inimii în rândul credincioșilor și tradiția mărturisirii gândurilor.

În ultimele trei decenii, profesorul Martin Tamcke a fost o prezență constantă în facultățile de teologie ortodoxă din România, la Sibiu, București, Iași și Craiova. Aici, domnia sa a conferențiat pe subiecte dedicate istoriei creștinismului oriental și a promovat cu succes dezvoltarea studiilor despre creștinismul siriac, a treia mare componentă a tradiției creștine.

Deschiderea sa față de teologia românească s-a manifestat și prin găzduirea la Universitatea din Göttingen a unui număr considerabil de cadre didactice de la cele patru facultăți de teologie, precum și a multor studenți care au avut posibilitatea să studieze acolo în cadrul programului Teologie Interculturală, cu predare în limba engleză. Pe unii dintre aceștia i-a motivat și susținut prin facilitarea unor burse de studiu în vederea dobândirii cunoștințelor necesare de limbă germană pentru a-și putea continua pregătirea teologică prin redactarea unei teze de doctorat sub coordonarea sa. De asemenea, Martin Tamcke a promovat România printre studenții teologi germani, organizând mai multe excursii de studiu în țara noastră.

Pentru activitatea lui de cercetare, pentru susținerea teologiei românești, dar și pentru atașamentul său profund față de spiritualitatea ortodoxă el a primit, la 27 noiembrie 2016, titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, la propunerea Facultății de Teologie Ortodoxă.

Câteva reperi biografice și direcții principale ale activității academice a domnului profesor Martin Tamcke sunt expuse în necrologul publicat de Facultatea de Teologie Evanghelică din Göttingen, semnat de doamna profesoară Jennifer Wasmuth, de la catedra de Teologie Ecumenică, și de domnul profesor Martin Laube, decanul facultății. Îl redăm, în traducere românească, în cele ce urmează:

„La 2 noiembrie 2024, după o suferință îndelungată cauzată de boală, Martin Tamcke a încetat din viață. Decesul său este o pierdere dureroasă pentru Facultatea de Teologie. Numele lui Martin Tamcke este legat de Universitatea din Göttingen încă din timpul studiilor sale de filosofie, orientalistă și teologie evanghelică (1975-1981), precum și din perioada în care a fost asistent la disciplina Istoria Bisericii de Răsărit (1981-1984). După timpul petrecut la Marburg, unde și-a redactat teza de doctorat și teza de abilitare, iar apoi la Hermannsburg, unde a predat ca lector pentru disciplina Istoria Bisericii (1994-1999), a revenit la Göttingen în 1999 și a preluat catedra de Teologie Ecumenică, cu o atenție specială acordată Istoriei Bisericilor Orientale și Istoriei Misiunii, al cărei titular a fost până în anul 2021. Din această poziție, el nu doar că a continuat tradiția de la Göttingen pentru cercetările despre Bisericile din Răsărit și Orient, ci a și adus-o la noi înălțimi. Martin Tamcke poate fi considerat unul dintre cei mai cunoscuți și mai importanți cercetători contemporani ai Bisericilor răsăritene și orientale care s-a bucurat, de asemenea, de o mare recunoaștere internațională. Cercetările sale au avut în centru istoria tradiției creștine siriace; timp de mulți ani a fost președintele Simpozionului German de Sirologie [Deutscher Syrologentag – *n.n.*] și a fost responsabil, ca editor, de seria I: *Syriaca* a renumitei colecții academice *Göttinger Orientalforschungen*. Întrucât trecutul și prezentul creștinismului oriental nu pot fi înțelese fără referire la islam, el a făcut din acest subiect un alt punct central al cercetărilor sale. Aici este relevant volumul său intitulat *Christen in der islamischen Welt. Von Mohammed bis zur Gegenwart* (2008; *Creștinii în lumea islamică: de la Mahomed până în prezent*). În afară de creștinismul ortodox oriental, Martin Tamcke s-a mai ocupat și

de creștinismul ortodox bizantin. Prin numeroasele sale publicații, el a oferit nu doar introduceri solide și ușor de înțeles despre o lume care este, adesea, străină creștinismului occidental, cum stau mărturie volumele *Im Geist des Ostens Leben. Orthodoxe Spiritualität und ihre Aufnahme im Westen* (2008; *Trăind în dubul Răsăritului. Spiritualitatea ortodoxă și receptarea ei în Occident*) sau *Das orthodoxe Christentum* (32017; *Creștinismul ortodox*). Mai mult decât atât, el a ținut întotdeauna să atragă atenția asupra situației adeseori precare din punct de vedere politic a creștinismului ortodox în diferite țări din Orientul Apropiat, în Egipt, Etiopia, Armenia, precum și asupra fenomenelor de migrație asociate acestei situații.

Activitatea academică a lui Martin Tamcke a fost ghidată de ideea că înțelegerea mai profundă a creștinismului ortodox necesită întâlnirea vie cu reprezentanții săi. Prin urmare, a călătorit mult și a construit o rețea internațională vastă, cu aproximativ 40 de universități partenere. Totodată, s-a îngrijit de facilitarea întâlnirilor internaționale la Göttingen, contribuind la înființarea programelor de studiu Intercultural Theology și Euroculture, pe care le-a și condus timp de mulți ani. A fost strâns legat și de programul Studium im Mittleren Osten (SIMO; Studii în Orientul Mijlociu), care le permite studenților o vizită de studiu la Near East School of Theology din Beirut. Ca profesor universitar, el a deschis într-un mod impresionant lumea creștinismului ortodox pentru generații întregi de studenți și a coordonat numeroși doctoranzi.

Nu în ultimul rând, Martin Tamcke a activat și în dialogurile ecumenice, fiind membru al grupului de consultări ecumenice al EKD [Biserica Evanghelică din Germania – *n.n.*] cu Bisericele Ortodoxe Orientale și al comisiei pentru dialogul dintre EKD și Biserica Ortodoxă Rusă.

Pentru angajamentul său amplu, Martin Tamcke a primit numeroase distincții, între care și titlul de *Doctor Honoris Causa* al Facultății de Teologie din cadrul Universității din Joensuu (2009), al Universității „Åbo Akademi” din Turku (2014), al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu (2017) și al Universității „Mahatma Gandhi” din Kottayam

(2018). De asemenea, a mai fost distins cu Bundesverdienstkreuz (Crucea federală de Merit a Germaniei), în anul 2016.

Facultatea de Teologie este îndoliată de pierderea colegului său și îi va cinsti memoria”.

După cum a indicat și necrologul facultății, domnul profesor Martin Tamcke s-a remarcat printr-o activitate academică deosebit de prolifică, publicând un număr impresionant de studii, monografii și volume introductive. Aceasta a inclus și coordonarea unor colecții de cărți dedicate creștinismului oriental. Pe lângă continuarea prestigioasei *Syriaca* de la Harrassowitz Verlag, a fondat și coordonat alte două serii importante: *Studien zur orientalischen Kirchengeschichte* (*Studii de Istorie Bisericească Orientală*) la Lit Verlag, cu un total de 68 de volume, și *Orthodoxie, Orient und Europa* (*Ortodoxie, Orient și Europa*) la Ergon Verlag, cu 10 volume. Multe dintre lucrările sale au fost traduse în diverse limbi, precum română, engleză, rusă, slovacă, finlandeză, estoniană, turcă, arabă, siriacă modernă și chiar chineză. Între cele traduse în limba română, putem aminti: *O percepție occidentală a spiritualității răsăritene. Mărturia unui protestant*, trad. M. Păvălucă, Ed. Psyche, București, 2005; *Crucea sub semilună*, trad. M. Păvălucă, Ed. Psyche, București, 2006; *Creștinii din Tur Abdin. O introducere în istoria Bisericii Ortodoxe Siriace*, trad. D. Boicu, Ed. Andreiană, Sibiu, 2015; *Creștinii în lumea islamică: de la Mahomed până în prezent*, trad. C. Ș. Popa, Ed. Nemira, București, 2018; „Portretul lui Iosif în scrierile Sfântului Efrem Sirul”, în: *Teologie și viață*, 5-8/2022, pp. 208-220; „Sfântul Efrem și luteranii”, în: *Teologie și viață*, 1-4/2023, pp. 211-226; „Relația dintre predarea teologiei și practica religioasă la creștinii siro-orientali din Qatar (secolele VI-VII)”, în: *Candela*, II (2023), pp. 357-373. Profesorul Tamcke a sprijinit și unele publicații academice din România, fiind membru în colegiul de redacție al revistei: *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din*

Iași (Serie nouă). Teologie Ortodoxă; Candela: revistă de teologie și cultură a Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăușilor (seria a III-a); Revista Mitropolia Olteniei; Orthodox Theology in Dialogue, a Facultății de Teologie din Craiova. În plus, a fost unul dintre evaluatorii științifici (Peer Reviewers) ai Editurii Doxologia pentru texte în limbile engleză și germană.

Reprezentanți ai multor Biserici i-au adus profesorului Martin Tamcke omagii emoționante la trecerea din această viață, exprimându-și aprecierea profundă pentru contribuțiile sale academice și ecumenice. De pildă, Mor Philoxenus Mattias Nays, arhiepiscop siro-ortodox din Germania și vicar patriarhal, scria următoarele:

„Cu durere în suflet, ne luăm rămas bun de la mult stimatul profesor Martin Tamcke [...]. Odată cu el, Orientul creștin pierde una dintre cele mai importante personalități. El era privit ca fiind un mediator (germ. Brückenbauer) între numeroasele religii, cărora le-a arătat o înaltă prețuire. Alături de eforturile consistente pe care le-a întreprins în dialogul interreligios, domnia sa a trasat totodată direcții fundamentale în cadrul diferitelor confesiuni creștine, ceea ce i-a conferit o reputație deosebită în Mișcarea ecumenică [...]. Cu greu putem sintetiza meritele profesorului Tamcke în câteva cuvinte. În calitate de Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Siro-Ortodoxe a Germaniei transmitem cele mai profunde condoleanțe și întreaga noastră compasiune onoratei sale soții și celor din familia lui. Îl vom avea mereu în rugăciunile noastre și îi suntem recunoscători pentru tot ceea ce a făcut și a lăsat în urmă pentru Biserica, istoria și tradiția noastră”.

Calitatea sa remarcabilă de mediator între confesiuni și religii s-a datorat unui fapt pe care oricine îl putea remarca cu ușurință la domnul profesor Martin Tamcke, și anume acela că *omul* și întâlnirea cu acesta nu i-au fost niciodată indiferente. La finalul cursurilor sale de Teologie Interculturală, studenții aveau ocazia să cunoască

convingerile sale în materie de conviețuire (interculturală și interreligioasă), sintetizate într-o veritabilă teoremă a interacțiunii. Acestea încheiau invariabil semestrul și continuă să răsune în conștiința celor care l-au ascultat:

„Eu nu sunt Tu, iar Tu nu ești eu.
Dar eu nu sunt pur și simplu separat de tine,
Cum nici Tu nu ești pur și simplu separat de mine.
Ceva din Tine este în mine,
Așa cum și ceva din mine este în Tine.
De aceea,
când vine vorba de interacțiune:
Eu lucrez la Tine în mine,
Precum și tu la mine în Tine.
Pentru o mai bună înțelegere reciprocă,
Ca o valoare în sine”.

In memoriam realizat de Asist. Dr. Andrei MACAR,
Drd. Iustinian-Ioan MÎNDRILĂ